

ר' עובדיה מברטנורא

[שתעכב]: במועדו. ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו (במדבר ט, ט): **הבא לי מועד לאלו**. שיהא להם זמן קבוע, כמו שקבע לשחיטה, הילכך כיון שלא קבע להם זמן ומצי למעבד מאתמול, לא דחיא, והואה נמי לאו מגופיה דפסח היא ולא כתיב ביה במועדו. והלכה כר"ע: **ג אימתי מביאים עמו חגיגה**. עם הפסח ב"ד בניסן: בזמן שהוא בא בחול ובטהרה. דאע"ג דפסח דחי שבת וטומאה, חגיגה לא דחיא שבת: ובמועט. שהיה פסח מועט לאכילת בני חבורה, ואוכלין החגיגה תחלה כדי שיהיה הפסח גמר שביעתן: במרובה. שהיתה החבורה מועטת ודי להן בפסח לבדו:

אָמַר לו רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לרבי עקיבא: **עֲקִיבָא! אַם אַתָּה אוֹמֵר כֵּן**, אִזִּי **עֲקֵרְתָּ מָה שֶׁפְּתוּב בַּתּוֹרָה**, שְׁנֵאמַר (במדבר ט, ב): **"וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ"**, **בֵּין בְּחֹל בֵּין בַּשַּׁבָּת**.

אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא לרבי אליעזר: **רַבִּי, הֲבֵיא לִי רַאִייה שֵׁשׁ מוֹעֲד קְבוּע בַּתּוֹרָה לְאֵלּוֹ** - להרכבתו הבאתו וחתיתכת יבלתו, **בְּמוֹעֵד לְשַׁחֲיטָה** וכיון שאין לעבודות אלו זמן קבוע, אפשר לעשותן מערב שבת ואינן בכלל עשיית הפסח במועדו.

בְּלָל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: כָּל מְלֹאכָה לְצוֹרֵךְ עֲבוֹדַת הַפֶּסַח שְׁאֵפְשֵׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מְעַרְב שַׁבָּת ולא עשאה מבעוד יום עד שנכנסה השבת - **אֵינָה דוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת**. אבל **שַׁחֲיטָה, שְׂאֵי אֶפְשֵׁר לַעֲשׂוֹתָהּ מְעַרְב שַׁבָּת** - **דוֹחָה אֶת הַשַּׁבָּת**⁸³:

דין "חגיגת ארבעה עשר" הבאה עם קרבן הפסח

משנה ג

אֵימְתִי מְבִיא קָרְבַן חֲגִיגָה עִמּוֹ - עם קרבן פסח⁸⁴? **בְּזִמְנֵן שְׁהוּא** - הפסח **בָּא בְּחֹל** ולא בשבת, וכן כשבא **בְּטָהֳרָה** ולא כשהקהל טמא, **וּבְמִעֵט** - כשקרבן הפסח היה מועט ואין בו כדי שביעה לכל החבורה.

וּבְזִמְנֵן שְׁהוּא - קרבן פסח **בָּא בַּשַּׁבָּת** - כשחל ערב פסח בשבת, או כשהפסח בא **בְּמַרְבָּה** ויש בו די בשר לכל החבורה, או **וּבְטָמְאָה** - כשרוב

ביאורים והרחבות

83. בגמרא (סט, ב) למדין אמר רב יהודה אמר רב: הלכה כרבי עקיבא. ותנן נמי גבי מילה כי האי גוונא: כלל אמר רבי עקיבא: כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת, מילה שאי אפשר לעשותה מערב שבת דוחה את השבת, ואמר רב יהודה אמר רב: הלכה כרבי עקיבא. וצריך לומר פעמיים הלכה כרבי עקיבא, גם בפסח וגם במילה, דאי אשמעינן (רק) גבי פסח, התם דהוא מכשירי מצוה לא דחו שבת - משום דלא נכרתו עליה שלש עשרה בריתות, אבל מילה דנכרתו עליה שלש עשרה בריתות אימא לידחי, ואי אשמעינן (רק) מילה, התם הוא דמכשירי מצוה לא דחו שבת דליכא כרת, אבל פסח דאיכא כרת אימא לידחי, צריכא.

84. **פירוש**: נוסף על קרבן פסח היו מקריבים בארבעה עשר בניסן קרבן שלמים, הנקרא "שלמי חגיגה". ואין חגיגה זו מצווה לעצמה, אלא כדי שיהא קרבן פסח נאכל על השובע. וכיוון שאין חגיגה זו חובה אלא רשות, לא תמיד היו מביאים אותה עם קרבן פסח, כמבואר במשנתנו. בגמרא (שם) שאלו: מה הקשר לחגיגה שהתנא מזכיר אותה כאן? והשיבו: תנא הרכבתו והבאתו דלא דחי שבת, וקתני נמי חגיגה דלא דחיא שבת.

ר' עובדיה מברטנורא

ובטומאה. שרוב צבור טמאין:
אין מביאין עמו חגיגה.
שחגיגת יום י"ד רשות היא ולא
חובה: ד מן הבקר. משא"כ
בפסח שאינו בא לא מן הבקר
ולא מן הנקבות: ה הפסח
ששחטו שלא לשמו. בי"ד
שחל להיות בשבת וסבור כשם
שמותר לשמו כך מותר שלא
לשמו: חייב חטאת. שחלל
שבת בשוגג: אם אינן ראוין.
לפסח. כגון עגל או איל בן שתי
שנים או נקבה. חייב עליו
חטאת אם נתעלמה ממנו שבת
אוסבור שמותר לשחוט זבחים
אחרים לשם פסח בשבת,
דהאי לאו טועה בדבר מצוה,
דהכל יודעים שאין זה כשר
לפסח: ואם ראוין הן. כגון שה
בן שנה של שלמים ששחטו
לשם פסח, דמתוך שהוא טרוד
ובהול לשחוט פסחו טעה בדבר
זה ולא נזכר שהקדישו לזבח
אחר: ר"א מחייב חטאת.
אעפ"י שטעה בדבר מצוה:
ורבי יהושע פוטר. דקסבר
טעה בדבר מצוה ועשה מצוה
כל שהוא פטור מחיוב חטאת
שבה, וזה עשה מצוה שהקריב
קרבו, דכל הזבחים שזבחו
שלא לשמן כשרים, ואף
הנשחטים לשם פסח מכשיר
להו רבי יהושע בפרק תמיד
נשחט: מזה אם פסה. שמותר

הקהל או הכהנים טמאים, בכל אחד מהאופנים האלו
אין מביאין עמו חגיגה שהיא רשות ולא חובה,
ואינה דוחה לא את השבת ולא את הטומאה:

משנה ד

קרבו חגיגה היתה באה בין מן הצאן, ובין מן
הבקר, מן הפכשים ומן העזים, וכן באה החגיגה
מן הזכרים ומן הנקבות. ונאכלת - החגיגה
לשני ימים - י"ד וט"ו בניסן ולילה אחד ליל ט"ו,
כדין קרבנות שלמים, ולא כקרבו הפסח שאינו נאכל
אלא בלילה ראשון של פסח בלבד⁸⁵:

טעה בדבר מצווה

משנה ה

קרבו הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת -
חייב עליו חטאת לפי שהשוחט פסח שלא לשמו
- פסול, ונמצא ששחט בשבת שלא לשם מצווה⁸⁶.
ושאר כל הזבחים - כגון שלמים ששחטו בשוגג
בארבעה עשר שחל בשבת לשם פסח, אם אינן
ראוין להיקרב כקרבו פסח, כגון נקבות או בקר -
חייב חטאת. ואם ראוין הן לקרבן פסח, כגון שה
בן שנה של שלמים ששחטו לשם פסח - רבי
אליעזר מחייב חטאת אף על פי שטעה בדבר
מצווה, ורבי יהושע פוטר מחטאת, שלדעתו
הטועה בדבר מצווה ועשה מצווה כל שהיא (כגון כאן
שהקריב קרבן) - פטור, שכל הזבחים שזבחו שלא
לשמן כשרין, ואפילו נשחטו לשם פסח.

אמר רבי אליעזר לרבי יהושע, אפשר ללמוד מקל
וחומר שהוא חייב: מזה אם הפסח שהוא

ביאורים והרחבות

85. בגמרא (ע, א) למדין שמשנתנו אינה כבן תימא. דתניא: בן תימא אומר: חגיגה הבאה עם
הפסח הרי היא כפסח, ואינה נאכלת אלא ליום ולילה (היינו עד סוף ליל ט"ו).
86. בגמרא (עב, א) למדין בשם רבי אבין שהרישא של משנתנו מדברת במקרה שעקר
מהקרבו שם פסח, היינו שידע שהקרבו הוא קרבן פסח ואף על פי כן שחטו לשם שלמים